

APTITUDINILE

Planul lecției

I. Definiție și caracterizare generală

II. Rolul eredității și rolul mediului în dezvoltarea personalității

III. Clasificarea aptitudinilor

IV. Aptitudinea și succesul profesional

I. Definiție: *Aptitudinile* sunt un complex de procese și însușiri psihice individuale, ordonate într-un mod original, care permit realizarea cu succes a anumitor tipuri de activități. Aptitudinea se demonstrează prin reușită în activitate, se leagă de performanță și eficiență, în dublu său înțeles, cantitativ și calitativ.

Caracteristici generale:

- nu orice însușire psihică este o aptitudine, ci numai cea care îi diferențiază pe oameni în privința posibilității de a atinge performanțe superioare în diverse activități;
- este aptitudine, doar însușirea care contribuie efectiv la realizarea cu succes a activităților;
- este aptitudine numai însușirea care asigură îndeplinirea activității la un nivel calitativ superior;
- sunt aptitudini însușirile dispuse într-o anumită configurație în virtutea căreia dispun și de un mare grad de operaționalitate;
- unele însușiri sau componente psihice ale persoanei (cunoștințe, priceperi, deprinderi) asigură și ele îndeplinirea activității, însă la un nivel mediu, obișnuit, uneori chiar automatizat și stereotipizat, de aceea nu trebuie confundate cu aptitudinile;
- nu însușirile izolate, separate unele de altele, constituie aptitudini, ci doar cele care se leagă unele de altele, se îmbină și se sintetizează într-un tot unitar.

Pentru ca o însușire psihică să fie aptitudine, trebuie să satisfacă o serie de cerințe:

- să fie individuală, diferențiată în planul randamentului activității;
- să asigure efectiv finalitatea activității;
- să contribuie la realizarea unui nivel calitativ superior al activității;
- să dispună de un mare grad de operaționalitate și eficiență.

Forma calitativ superioară de manifestare a aptitudinilor complexe este *talentul*.

El se deosebește de aptitudine, prin gradul înalt de dezvoltare a aptitudinilor și mai ales prin îmbinarea lor corespunzătoare, ceea ce face posibilă creația de valori noi și originale.

Forma cea mai înaltă de dezvoltare a aptitudinilor o reprezintă *geniul*.

Structura aptitudinii are un caracter dinamic, ceea ce face ca obiectivarea ei în cadrul aceleiași activități și la același individ să aibă un caracter înalt variabil, atât în funcție de natura sarcinilor și situațiilor, cât și de vârstă.

Distincția aptitudine-capacitate:

- aptitudinea se situează numai la nivelul personalității;

- capacitatea reprezintă aptitudinea împlinită, consolidată prin exercițiu, îmbogățită cu cunoștințe adecvate.

II. Rolul eredității și mediului în formarea și dezvoltarea aptitudinilor

Ereditatea are un rol important în formarea aptitudinilor, dar nu este determinantă.

Factorii ereditari au un rol de condiționare a aptitudinilor, ei se referă la un ansamblu de dispoziții sau predispoziții, cum ar fi:

- anumite particularități morfo-funcționale ale analizatorilor;
- plasticitatea scoarței cerebrale;
- tipul de sistem nervos;
- particularități ale aparatului fonator.

2. Rolul mediului: aptitudinile se bazează pe anumite premise, predispoziții ereditare, dar acestea se formează și se dezvoltă în cursul activității, în funcție de **mediu** și **educație**. Un rol important în formarea și dezvoltarea aptitudinilor îl are activitatea de învățare. Metoda folosită a fost cea a gemenilor sau **metoda gemelară**. Este vorba despre studiul gemenilor univitelini și bivitelini crescuți în aceleași condiții sau condiții diferite de viață, în vederea diferențierii deosebirilor pe linie intelectuală și de personalitate.

3. Psihologia modernă ia în considerare *interacțiunea* factorilor ereditari și a celor de mediu, apreciind că factorii ereditari nu au rol de determinare, ci de condiționare a aptitudinilor .

Raportul înnăscut-dobândit

Aptitudinile nu sunt nici înnăscute, nici determinate de mediu, ci se constituie în ontogeneză, pe baza interacțiunii complexe dintre ereditate și mediu. Între ereditate și mediu există relații de interacțiune și compensare reciprocă.

Din punct de vedere genetic, în structura generală a unei aptitudini, există trei componente:

Ereditatea are un rol important în formarea aptitudinilor, dar nu este determinantă.

Factorii ereditari au un rol de condiționare a aptitudinilor, ei se referă la un ansamblu de dispoziții sau predispoziții, cum ar fi:

- anumite particularități morfo-funcționale ale analizatorilor;

- plasticitatea scoarței cerebrale;
- tipul de sistem nervos;
- particularități ale aparatului fonator.

Dacă aceste predispoziții nu sunt puse în valoare, aptitudinea nu se poate manifesta. Putem spune că predispozițiile sunt înnăscute și nu aptitudinile. Aptitudinile, condiționate de predispoziții, se dezvoltă numai în procesul activității. Activitatea este o sursă esențială pentru formarea aptitudinilor, iar aptitudinile se manifestă în cadrul activității.

Printre autorii care au absolutizat rolul eredității în formarea aptitudinilor se remarcă Fr. Galton în lucrarea „*Characterul ereditar al geniului*” (1914). El afirmă că individul se naște cu un potențial aptitudinal mai mult sau mai puțin bogat, care rămâne în structura și esența sa neschimbat, mediul neadăugând nimic semnificativ în el. Galton se sprijină pe datele oferite de analiza comparativă a arborilor genealogici din care au provenit unele mari personalități creatoare din domeniul matematicii, tehnicii, literaturii, muzicii.

2. Rolul mediului: aptitudinile se bazează pe anumite premise, predispoziții ereditare, dar acestea se formează și se dezvoltă în cursul activității, în funcție de **mediu** și **educație**. Un rol important în formarea și dezvoltarea aptitudinilor îl are activitatea de învățare. Metoda folosită a fost cea a gemenilor sau *metoda gemelară*. Este vorba despre studiul gemenilor univitelini și bivitelini crescuți în aceleași condiții sau condiții diferite de viață, în vederea diferențierii deosebirilor pe linie intelectuală și de personalitate.

3. Psihologia modernă ia în considerare *interacțiunea* factorilor ereditari și a celor de mediu, apreciind că factorii ereditari nu au rol de determinare, ci de condiționare a aptitudinilor .

Raportul înnăscut-dobândit

Aptitudinile nu sunt nici înnăscute, nici determinate de mediu, ci se constituie în ontogeneză, pe baza interacțiunii complexe dintre ereditate și mediu. Între ereditate și mediu există relații de interacțiune și compensare reciprocă.

Din punct de vedere genetic, în structura generală a unei aptitudini, există trei componente:

aptitudini simple (cu un singur tip de operare); rol limitat la un anumit segment al activității;

aptitudini complexe (sistem sau structură de operare, în care se îmbină sintetic mai multe tipuri distincte de operare).

c. după specificul activității solicitante:

- aptitudini speciale (utile într-un singur domeniu);
- aptitudini generale (utile în orice domeniu).

Nivelul cel mai înalt la care se realizează dezvoltarea integrală a aptitudinilor speciale și a celor generale este cel al talentului și al geniului.

IV. Aptitudinea și succesul profesional

Aptitudinile favorizează obținerea succesului profesional (nu în exclusivitate).

Aptitudinile se constituie în cerințe obligatorii pentru exercitarea unor profesii. În acest sens se alcătuește *psihograma*, un document care cuprinde aptitudini pe care trebuie să le dețină cel care dorește să aleagă o anumită profesie. Dacă nu există capacitățile necesare putem vorbi de *inaptitudini*, ele constituie piedici serioase pentru practicarea profesiei.

Inaptitudini:

- absolute: prezența lor împiedică fundamental buna desfășurare a activităților;
- relative: prezența lor nu împiedică în mod fundamental nici cantitatea, nici calitatea prestațiilor.

Printre aptitudinile speciale se numără, în primul rând, *aptitudinile profesionale*. O anumită combinație de capacități și însușiri asigură succesul într-o activitate profesională sau alta.